

FOAIA POPORULUI

Prețul abonamentului:

Pe un an . . . . . 8 fl. (6 coroane).
Pe o jumătate de an . . . . . 1 fl. 50 cr. (8 coroane).
Pentru România 15 lei anual.

Abonamentele se fac la „Tipografia“, soc. pe acțiuni, Sibiu.

Apare în fiecare Duminecă

INSERATE

se primesc în biroul administrației (strada Poplăcii nr. 15.) — Telefon nr. 14.

Un șir garmond prima dată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Noi și stăpânirea.

Este fapt hotărât, că stăpânirea liberală a Ungariei se poartă foarte mășter, am pute zice chiar dușmănește față de noi. Toate guvernele ungurești, cari de 30 de ani s'au perindat, s'au purtat rău față de noi, dar' guvernul de acum, în fruntea căruia stă Bánffy, face capătul la toate. Cine se îndoiește despre acest lucru? Dacă ar fi vre-unul dintre noi, care n'ar crede aceasta, n'are decât să privească în jur de sine, să petreacă cu luare aminte isprăvile cinstitei ocărui și se va încredința despre acest adevăr.

În privința națională guvernul vrea să se zdrobească, să se nimicească, ca săliți să fim cu toții a ne maghiarisa. Ear' încât maghiarisa nu ne poate, nisuește a ne slăbi, a ne nimici toate puterile, ca să ne putem înainta și noi, ca alte neamuri.

Cetitorii acestei foi și peste tot ai foilor noastre naționale știu și cunosc volnicile, ce le fac zi de zi guvernul și slujbașii față de noi. Prigonirile se fac nu numai întâmplător, ci cu planuri bine chibzuite. Partidul nostru național l-au declarat de disolvat; nu ne mai lasă să ținem adunări politice românești; foile noastre, cari au menirea a lumina pe Români, le prigonesc într'una, infundând în temnițe pe redactori și pedepsind cu bani foile, ca să le sugrume; pe aceia, cari își ridică glasul împotriva negreptăților, îi osândesc

la temnițe, așa că de mulți ani încoace mereu avem martiri întemnițați. Dar' în afară de politică, ocăruierea ne prigoneste și pe terenul cultural. Ne prigoneste însoțirile noastre naționale și școalele, voind sau a le maghiarisa, sau a le nimici și tot așa și băncile și ori-ce așezământ românesc. Cu un cuvânt ni-se pun pedeci peste pedeci în calea înaintării, pe când Maghiarii și Jidovii sunt favorizați și spriginiți în toate.

Dar' nu numai în privința politică și culturală suntem prigoniți și nedreptățiți, ci și pe terenul economic. Guvernul unguresc pune dări peste dări și biruri grele, dar' nu se îngrijește, ca să putem scoate și venite. El favorizează pe Maghiari și mai cu seamă pe Jidovii, fabricanți, arăndași și alți gheșeftari, dar' nu-i pasă de noi, că săracim. Pentru el noi suntem caniște băieți oropsiți, buni numai de a plăti birurile, ca să aibă din ce să se îmbuibă „domnii“.

Cine însă poate înșira toate volnicile și încălcările de drept, ce le face stăpânirea, când e vorba de noi? Ar trebui să scrii cărți întregi, ca să le poți număra pe toate. Dar' și din cele-ce le-am atins aci se vede, că stăpânirea numai binele nostru nu-l vrea și să poartă cât se poate de rău față de noi.

Ei, apoi bine facem, dacă noi Români, ca alegători, spriginim o astfel de ocăruiere, cum au făcut săptămânile trecute mai mulți Români din jurul Bistri-

ței? De sigur că nu facem bine! Dându-i guvernului și noi ajutor în ori-ce privință, îl întărim și mai mult, îi dăm putere, ca să ne poată mai ușor călca în picioare. Eată pentru-ce noi Români păcătuiam față de noi înșine și numai rău ne facem, dacă ajutam guvernului. De aceea noi să ne ferim, ca de foc, de acest lucru.

Liga maghiară printre Români.

Vestitul rector universitar, Herczegh, lucrează cu mult zel pentru a întemeia filiale de ale Ligei maghiare („Országos Nemzeti Szövetség“) cu deosebire în ținuturile locuite de nemaghiari. În zilele din urmă el a provocat și pe vicespanul Hollsky din Deva, ca să pornească o mișcare pentru înființarea unei filiale acolo.

Hollsky a și chemat o adunare, care „unanim și cu însuflețire“ a primit ideea, de oare-ce „cu deosebire din punctul de vedere al naționalităților ea poate să aibă urmări de tot binecuvântate“. — O fi! o fi!

„Agitator“ condamnat. Unul dintre cei mai mari și mai productivi „agitatori“ — după-cum spun zările din Budapesta — a fost condamnat în 18 l. c. la tribunalul de acolo. Acesta e Isidor Jiac, redactor la *Narodnie Noviny* din *Turcianschi-St. Martin*. De două-ori a fost condamnat până acuma, dar' temnița nu l-a înfricat și acum a fost condamnat de nou pentru 2 articoli incriminați, la 8 luni temniță și 600 fl. pedeapsă. Statul maghiar e mântuit!

FOIȚA.

Din munți.

— Schiță —

de

Margareta Moldovan.

Era de cătră seară.

Din munți venia o boare lină. Cerul era limpede străveziu.

O tovărășie de Moși se găta să plece la „țeară“.

Voiau să profite o zi și plecau pe seară.

— Dacă ne ajută Dumnezeu, pe poimâne dimineată suntem în T. unde e zi de tirg, doar' vom ave o zi bună — zise Todorul Nuții cătră nevastă-sa,

— De v'ar ajuta Tatăl cerese să umbliți în pace — adause aceasta.

— Pus-ai bine în straiță, să avem măcar pe cinci zile?

— Gândesc că va fi... Să grijeste Toder de Ion, că-i copil nepriceput încă, Știi tu cum e, când merg copiii întâiu la „țeară“.

— Iac'asa, Ion e copil voinic, nu-i duce grijea, doar' vezi, că abia apucă să plecăm. Mi-a fi bun ajutor, că-i priceput copilul.

— Ti-a fi, fi, dar' eu am așa nu știu cum, ca o peatră pe inimă și îmi vine jele. Să grijesti de voi Todore... Gândește la noi ești de-acasă, cât suntem de amărâți și săraci și vă întoarceți iute.

— Dacă ne ajută Dumnezeu să avem tirg bun, apoi eu gândesc că peste trei săptămâni vom pleca cătră casă.

— Hăi Todore dragul meu, că-i mult până atunci și nici pânea nu ne-a sarge.

— Vei mai cere dela Todosia lui Gligoraș o ferdelă de fâină până ne vom întoarce... Dacă vom ave tirg bun, apoi aduc eu ce ne trebuie la casă.

— Doar' ne vede Dumnezeu lipsa și va ajuta — răspuse lelea Nuță cu durere.

Carole stăteau gata, erau încărcate cu donițe, cu ciubară, cu cercuri și tiocuri de scoarță, umplute cu rășină.

Todor își mai căntă în straița cu mâncarea, în care era mălaiu, două bucăți de slănină, vre-o câteva cepe și în colțul merindărei cu care erau învăluite aceste, era sare legată gomoloț cu un fir de lână.

Nevasta ședea pe polmonașul de lângă pridvor cu un băiat în brațe, cu altul lângă ea, prins cu mâna de cătrintă! O fetiță cu plete groase, aduse pe lângă urechi, sta lângă tatăl seu.

Ion, băiatul cel mai mare era de 13 ani. Acum îl ducea pentru întâia-dată tatăl seu la „țeară“.

În mintea lui se urzeau acum fel de fel de chipuri fantastice, cum își închipuia el, că e la „țeară“ și în orașele mari. Cea mai mare doamnă, pe care o văzuse o singură dată cu prilejul unui botez, era preoteasa; cel mai mare domn preotal, dar' frică ducea de altul, pe care numai din auzite îl știa, și acesta era solgăbirul.

Acum în preajma plecării sta răzimat de leuca carului și ochii îi priviau în depărtare.

Maghiarii și popoarele din Austria. Rodele politice maghiare se ivesc tot mai mult. Nu numai popoarele, pe cari guvernele liberale ungurești le tiranizează, sînt înstrăinate de ei, ci și acele, cari au numai atingere politică cu Maghiarii. Aceste sînt popoarele Austriei.

Eată ce constatări prețioase face în privința aceasta *Pesti Hirlap*, în un articol intitulat „*Ura față de Maghiari în Austria*“:

„Azi nu mai avem nici un amic în Austria; ba nici chiar pe cineva care se aibă înclinări pentru noi; și chiar dacă ar mai fi pe ici-colea cineva care se aibă vre-o simpatie pentru noi, aceste simpatii izolate se cufundă și se perd în întinsa ură, ce se cultivă acolo împotriva noastră.

„Ceea-ce e mai trist e faptul, că până și partidul progresist german s'a dat la o ură în contra noastră...

„Din faptele ce se petrec în Austria putem conchide că toate partidele, ce se combat atât de înverșunat acolo, se întîlnesc într'un singur sentiment: în ura contra Maghiarilor“.

Nou atac. Ministrul de justiție a prezentat dietei proiectul de lege despre „*institutele de credit economice și industriale*“ ce se vor înființa sub ocrotirea și conducerea statului. Noile așezăminte arătate ca măsură contra socialismului de fapt sînt îndreptate contra *băncilor românești*. „*B. Hirlap*“ își exprimă în prim-articol nădejdea, „că doară vor isbuti a pune zăgaz lătrei institutelor naționale“. — Earăși împotriva noastră.

„**Idealul național**“. Scriitorul maghiar Ábrányi Kornél jun. a scos zilele acestea un volum politic cu titlul: „*Nemzeti Ideál*“. El se ocupă de cele mai însemnate afaceri politice, între cari și chestiunea naționalităților.

Eată — după foile maghiare — cari sînt idealele Maghiarilor, după concepțiunea lui Ábrányi:

„Că dinastia habsburgică să fie cu totul maghiară și națională. Că Budapesta să nu fie numai oraș maghiar, ci de renume european. Că *inteligenta naționalităților* și în viața socială să se amestece cu *inteligenta maghiară*. Că în locul cultului de caste și persoane să domnească cultul meritelor patriotice. Că toate școlile să fie școli naționale (maghiare). Că administrațiile publice să fie

nepărtinitoare și să apere libertatea publică și personală.

Că în monarchia dualistă, statul maghiar să fie acela, care pe lângă regatul ungar să mai asigure și poziția de stat mare a împărăției austriace aliate“.

Numai atîta, dle Ábrányi?

Congrua în dieta maghiară.

La timpul seu am amintit, că „*părintescul*“ nostru guvern a supus dietei un proiect de lege despre congruă, adică plata, sau mai bine zis întregirea venitelor preoților necatolici până la o sumă oarecare din partea statului.

Acest proiect se desbate acum în dietă și pe noi Români ne interesează din cauză, că e vorba și despre salariarea *preoțimei noastre greco-orientale*. Desbaterea s'a început în ședința din 15 l. c., în Vinerea-mare. Eată cum decurge desbaterea:

Ședința din 15 l. c.

S'a început la orele 10. La ordinea zilei discuția asupra congruei.

Referentul *Tuba János*, recomandă proiectul spre primire. Cu rafinare bine ascunsă spune, că guvernul a văzut lipsele și neajunsurile preoțimei și și-a pus în gând ca să vindece aceste stări anormale. Proiectul de congruă e făcut pe baza politicei bisericesti de până acum a guvernului, și tinde nu numai la ajutorarea preoților, ci și la întărirea legăturii dintre preoți și statul unitar maghiar.

După referent a vorbit *Wlassics*, gloriificându-și și apărându-și proiectul, între observările pișcătoare ale opoziției.

După ministru a luat cuvîntul contele *Apponyi Albert*. Dînsul a salutat cu bucurie ideea ce se urmărește prin acest proiect de lege: ajutorarea materială (?! Red. „*F. Pop.*“) a preoților. Nu se poate însă împăca cu disproporțiunea cum împarte proiectul de lege acest ajutor între preoții diferitelor confesiuni.

Lui *Apponyi* i-se pare spre pildă disproporțiune, că preoții greco-orientali români vor primi 911.000 fl., ear' reformării numai 438.000.

După *Apponyi* a luat cuvîntul contele *Andrei Bethlen*. Dînsul încă a accentuat

disproporțiunea împărțirii ajutorului. Cu deosebire însă a vorbit *Bethlen* în contra §. 9, în urma căruia preoții nepatriotici pot fi pedepsiți cu detragerea salariului. Ca nepatriotism poate să se judece și aceea, dacă cineva greșește solgăbirului.

Se zice, că nu putem vorbi réu de o confesiune, deși se șoptește prin dietă, că aici este de lipsă de a croi astfel legea, ca statul maghiar să aibă clește pentru greco-orientali.

Ședința din 16 l. c.

În această ședință cele mai însemnate vorbiri a fost a lui *Tisza* și *Saghy*.

Tisza cere să arete, că acest proiect nu jignește autonomia confesionalilor, ci tinde numai la ajutorarea preoților. Vorbind despre paragraful acela din proiect, care dă drept guvernului să detragă plata preoților nepatriotici — zice zdrobitorul de naționalități, că primește această parte, ca *Maghiar*, pentru-ca să știe ori-și-cine, că dacă greșește în contra statului, ajutor dela stat nu mai poate spera. Și îl primește în speranța, că în confesiunea lui nu vor fi preoți nepatriotici.

Saghy Gyula, care a luat apoi cuvîntul după *Tisza*, a zis că preoții de alte confesiuni nu trebuie să fie îngrijați pentru acel paragraf, care dă drept guvernului să detragă salariul preoților nepatriotici, fiindcă acest paragraf e îndreptat exclusiv numai în contra gr. orientaliilor, căci numai între ei se găsește preoți nepatriotici și contrari statului.

Ședințele din 18 și 19 l. c.

În ședința din 18 a l. c. mai de însemnat pentru noi a vorbit *Meltzl Oszkár* deputatul Sașilor. A vorbit foarte frumos și cu însuflețire, arătând asupririle și nedreptățile Ungurilor în contra naționalităților. Ear' în ședința din 19 a l. c. e de însemnat vorbirea lui *Verner Gyula*, deputat maghiar. Acesta nu numai că a batjocorit pe toate naționalitățile, cu deosebire pe Sași, ci a spus-o pe față și aceea, că legea aceasta mai mult de aceea se face, ca *preoții români gr.-or. plătiți fiind de stat, să fie siliți a asculta de unguri, și să le facă pe voe, căci altcum le vor subtrage plata*.

Colo la margine unde se împreună cerul cu pământul, acolo își închipuia el că e „*țeara*“, acolo sînt orașele mari cu turnuri de biserică aproape până în nori, acolo vor fi casele cele mari cu ridicături multe, de cari fi povestise tatăl seu, acolo vor fi scumpeturi, acolo boierii, domnii mari, cari vorbesc cu săracii numai peste umăr. Acolo vor fi multe, multe lucruri și minunății. În inima lui se strînise dorul de a se vedea în acest raiu, căci Doamne bine va fi acolo. Acolo mănâncă oamenii tot pâine albă și carne friptă, beau rachiu de cel scump, e bunăvoe și îndestulare pe tot locul.

Aceste și multe alte gânduri îi treceau prin cap, privind departe în „*zarea albăstrie*“.

Sgomot și glasuri i-au intrerupt firele gândurilor. Oțîa una adânc și intră în pridvor, își luă scurteica de lână, și-o acăță în grumazi, își puse fluierul cel împănă în curea, își înfășură mai strîns curelele dela opinci și eși gata de plecare.

În timpul acesta tovarășii de negoț au sosit. Cărăușii legară câte o furcă bună de fîn pe virful ciunarilor, înjugară bouții lor

mocănești, și carțile scărțăind în roate porniră încet înainte.

Când carțile apucară la cotitura drumului de unde nu se mai vedeau, Moții își iau și ei ziua bună dela neveste și copii și pleacă. Nevestele se uită cu ochii plini de lacrimi până nu se mai ved.

Ion, pe lângă toate că abia apucase să vină ziua plecării, acum la pornit i-se făcuse jele amară. Se mai uită odată împrejur, la munți, la valea din poala muntelui de față, la cerul limpede și la căsuța lor scufundată, de vechimea vremii în pământ. Acum pe când să plece îi păreau toate frumoase, toate pline de viață. I-se făcuse jele amară.

În urmă scoborîră cu toții în jos la drum.

Când nu se mai vedeau, încep să se auză un fluier, slobozînd tonuri triste și mișcătoare. Munții păreau că înghit cu durere aceste accente duioase moțești, cari își plîng casele, nevestele, copiii, părinții și frații.

O jele amară cuprîndea inima Moților ce au plecat acum.

Cîntărețul *Duca* încă era în ceata Moților ce au plecat acum.

Cu accentele mișcătoare ale fluierului se amestecă acum glasul lui *Duca*, care cînta de tremurau munții și plîngeau văile:

Au plecat Moții la țeară,
Cu doniți și cu ciubară,
Să aducă bucățele,
La copii și la muiere...

Fluierul, care exprima toată jelea inimei, era fluierul împănă al lui *Ion*.

Lelea *Nuță* îl cunoscu pe dată ce auzi cel dintîiu glas.

O amărăciune și jele grea îi cuprînsese sufletul și lacrimile îi curgeau boburi-boburi pe față în jos.

Glasul lui *Duca*, precum și fluierul lui *Ion*, se auziau tot mai slab și tot mai duios. Se perdeau încet cu încetul în amurgul serei.

Luna răsărise de după munți și lumina toată valea.

Părăiașul cu undele arginții din poala munților curgea mereu înainte peste bolovanii și petrele înegrite, și făcea un murmur tainic.

1848.

— Cronica anului. —

Sighișoara, 15 Aprilie.

Scaunul Odorheiului-săcuiesc s'a adresat celui din Sighișoara cu o adresă cerându-i să spriginească uniunea Ardealului cu Ungaria »păstrând neatrinse drepturile municipale ale diferitelor națiuni«. Magistratul de aici a răspuns declarându-se pentru uniune cu rezervele de mai sus.

Solnocul din năuntru, 15 Aprilie.

Comitatul acesta avu azi adunată. Materiile dezbătute fură cele cunoscute din alte ținuturi: uniunea, armarea nobilimei, libertatea tiparului ș. a. Mulțimea *nemeșilor români*, care nu pricepeau nimic din desbaterile maghiare, răzima păreții, mai virtos pe afară, neștiind nici pentru-ce s'au adunat. Mai târziu o deputație îi informă despre cele vorbite și hotărâte.

»Ce folos de privilegiiuri nobilitare — zice »G. d. Transilvania« — dacă cei cari le au nu înțeleg consultările, încât ei totdeauna pot zice »despre noi, fără noi«.

Pesta, 19 Aprilie.

Locțiitorul reg. *Archiducele Ștefan* a sosit ieri aici, fiind primit cu mari ovațiuni. În numele cetățenilor a fost salutat de primarul *Rottenbiller*. Seara a fost iluminată ambele orașe.

Dej, 20 Aprilie.

Pe aici circulează *proteste în contra uniunii*, la care agitatorii adună subscripții dela mulțimea nemeșilor, armaliști și alții. De altă parte unii din proprietarii mai mari apucă pe preoții și protopresbiterii românești cu vorbe dulci și mângăioase, rugându-i să *lumineze* și să *țină în frâu* pe popor. Apoi se umilesc a conversa și cu iobagii, *ca nici-odată până acum*, le spun, că de aici încolo și nemeșii vor plăti dăjdie și vor lucra la drumuri, ca și sărăcimea, apoi le explică ce va să zică *uniunea*.

Mai deunăzi la adunare un Român nemeș își ridică glasul și pretinse *în limba românească*, să li-se spună și Românilor româ-

nește despre toate câte le vorbesc *domni* colo la masa verde. Domnii nu perdură timpul și eșiră la mulțime și le explicară, pe cât putură, și pe cât vrură. (G. d. Tr.)

Pesta, 20 Aprilie.

Ieri s'a ținut aici un meeting. După meeting un mare număr de calfe au mers la magistrat, de unde au alungat pe amploiați, afară de doi. Astă-noapte au fost mari demonstrații pe la casele amploiaților; demonstrațiile s'au sfârșit târziu noaptea.

Sibiul, 20 Aprilie.

Românii primiră și aci arme pentru garda cetățenească.

Mediaș, 20 Aprilie.

Românii cari până aci se îndoiră de a primi armele, se socotiră, că e lucru frumos a purta și a ști întoarce arme; deci se duseră și se înscrieră la gardă, unde fură primiți cu vivate. Acuma le sosit și manifestul universității. (G. de Trans.)

Blaj, 21 Aprilie.

Episcopul Leményi în conțelegere cu pr. o. consistor al Sibiului convoacă la adunarea din 3/15 Maiu pe »protopopi și unii bărbați pricepuți«.

Budapesta, 21 Aprilie.

În *Croația*, în *Bacica*, *Timișana* și *Ardeal* se arată mișcări din ce în ce mai amenințătoare. Fiindcă în țeară sânt numai 18.000 ostași, mai ales de neam străin, cari nu vreau să atirne de ministerul unguresc, principele *Essterházy* a dat o adresă urgentă la Viena, ca ministerul să revoace fără amânare în patrie o parte a miliției maghiare, care petrece în străinătate.

Novisad, 21 Aprilie.

Poporul adunat în masse mari a nimicit ieri toate matriculele bisericești scrise în *limba maghiară* și a trimis deputație la archiepiscopul în *Carloviț*, ca să-l roage să concheme o adunare națională.

Carloviț, 21 Aprilie.

Archiepiscopul *Rajacich* a anunțat adunarea națională a Sârbilor pe 13 Maiu.

DIN LUME.

Răsboiul dintre Spania și Statele-Unite.

Se vede că totuși va începe răsboiul între aceste două țeri. După mai multe trăgănări, se poate, ca în câteva zile să răsune bubuituri de tunuri. Trăgănarea au făcut-o Americanii, ca să câștige vreme pentru pregătiri. Acum în săptămâna aceasta au făcut un pas hotărâtor.

Camera și senatul din *Washington*, cari împreună se numesc congres, au luat aceeași hotărâre, în care se zice, că *locuitorii Cubei se declară de liberi și neatârnați* și provoacă pe Spanioli a-și retrage armata din *Cuba* și a părăsi apele cubane.

Acesta e amestecul Americanilor în afacerile Spaniolilor, adecă în afacerile unui stat străin și e începutul călei, care duce la răsboiu.

Din America se scrie, că *Mac Kinley*, presidentul Statelor-Unite, a iscălit hotărârea congresului și a făcut cunoscute Spaniei cele hotărâte, prin o scrisoare, numită *ultimat*, adecă cum am zice: vorba cea din urmă.

Spania însă nu poate împlini cele cerute de Americani și așa se crede, că la începutul săptămânei viitoare se va începe de sigur răsboiul. Încredințării celor două state se pregătesc a călători acasă, fiecare în țeara lor, cerându-și pașaporturile. Acesta e semnul, că dușmănia e la culme.

În Spania s'a deschis adunarea țerei. Regina-regentă, care ocârmuiește Spania în numele fiului seu miroren, a deschis-o cu un mesaj (vorbire de tron), în care îndeamnă pe Spanioli la bărbăție și curaj, în starea grea, provocată de alții.

Sus pe coasta muntelui era casa lelei Nuță a lui Todor.

Jur împrejur era tăcere adâncă, numai murmurul păraiașului din vale se auzia. Lelea Nuță își culcase copiii și eșise cu furca pe polmonul casei. Câte odată își ridică ochii de pe furcă, și privia în partea unde s'au dus ai ei. Tot asculta, doar', doar' va auzi vre-un glas de fluier, că 'i-se făcuse dor se audă încă baremi un singur glas. Înzădar îi era însă dorul.

Jur împrejur era liniște moartă, numai undele păraiașului cristalin făceau un șgomot surd.

Găinușa era sus, când lelea Nuță ștergându-și fața de lacrimi, intră în casă să se culce.

Au trecut trei săptămâni. Încă nici unul din tovarășii de negoț, cu cari plecaseră Todorul Nuței și Ion nu s'au reîntors.

În toată ziua scoborea lelea Nuță jos în vale și se uita cu dor, doar' 'i-a vedea

venind. Mergea pe la celelalte muiere și întreba de le-a venit bărbății, căci al ei nu mai sosia.

Pânea li-se gătase, nu numai aceea, care rămase la plecarea lui Todor, ci și cea coaptă din ferdela de făină de sâcară împrumutată dela Todosia lui Gligoraș.

Nu mai aveau decât o jumătate de pâne. Umbla săraca lelea Nuță dela o casă la alta să capete împrumut încă o ferdelă de făină să coacă pâne; dar' sărăcie era pretutindenea, nicăiri prisos, ca se poată să mai dea și la alții...

Se făcu seară mai curând. Nori grei negri păreau că se așează tot mai mult spre pământ. Un vânt puternic șuera printre munți și se isbia cu tărie de stânci; sfârșina câte o bucățică de stâncă, pe care apoi o rostogolea cu vehemență pe coasta muntelui în jos.

Fulgere agere luminau din când în când fața munților, pe cari le urma durduiri aspre, repețindu-se șgomotul între

stânci și prefăcându-se în urlete și bocete sinistre.

Lelea Nuță își legase capra de stîlpul bietului șopron dărăpănat pe de o parte, și intră în casă la copii.

În vatră ardea fășiind un tăciune de brad, lângă el era o ulciacă de pământ cu apă pentru mămăligă. Umblând mult de ici-colo, căpătase o oală de făină de cucuruz și voia să o fearbă jumătate de cină.

Își așeză copilul cel mai mic în leagănul ce era bătut de grindă și se apucă de cină.

Pe afară vremuia din greu. Se făcuse noapte, numai fulgerile luminau câte-odată întunecimea oarbă. Tunetele se întreceau una pe alta și clătinau casașă întregă.

Copiii s'au culcat. Lelea Nuță își ia furca și se pune pe scăunenciu lângă vatră.

Tunetele de afară 'i-se păreau ca urletele iadului, șnerăturile vântului ca bocete de strigoiu. (Va urma).

Starea Rutenilor.

Ziarul din München *Allgemeine Zeitung* a trimis un corespondent la Ruteni, să descrie starea lor. Corespondentul a scris un raport mai lung despre cele ce a văzut; dăm și noi din acest raport o parte, ca să văză cetitorii noștri în ce stare tristă pot să ajungă popoarele, cari nu se grijes, sub mișeleasca oblăduire maghiară.

Eată ce scrie corespondentul:

„N'am venit cu nădejdi mari în țeara coroanei St. Stefan. În diferite rinduri am fost informat despre sărăcia înfiorătoare a Rutenilor din Marmația nordică, care stă în mare împotrivesală cu „umanismul“ guvernului maghiar. Nu poate fi uman un guvern, care-și închide ochii dinaintea unei miserie atât de mari:

„Doamne sfinte, câte altele se mai pot întâmpla în acea țeară, dacă chiar și în fața unor stări atât de barbare, cei dela stăpânire își închid ochii. În călătoria mea de studii ce am făcut-o în Galiția și Bucovina m'am întâlnit adese-ori cu Ruteni din Ungaria, cari sînt muncitori buni și de încredere. I-am întrebat, că de ce umblă în depărtări așa de mari după muncă? „Mi-au răspuns, că la ei domnesc stări grozave. Mult mi-au vorbit despre aceste stări, însă când m'am întâlnit în mijlocul lor în Ruskova, Rus-Kirva și Rus-Polyana, am văzut și am auzit acolo ironia tuturor dorințelor mele tainice.

„Deja în decursul drumului am văzut (în dricul iernei) copii *desculți*, ear' pe lângă șoseaua de țeară am întâlnit vre-o 200—300 muncitori, cari tăiau lemne și dintre cari abia 10—15 aveau cămăși pe ei; ceilalți n'aveau decât ismene, ear' dela brâu în sus erau goi și munceau astfel pe frig teribil. În toată Europa centrală numai în Ungaria poți vedea așa ceva!

„La întrebările mele, că de ce nu poartă și altă îmbrăcăminte mi-au răspuns că-s scumpe, ear' când am întrebat pe femeile rusnece, că de ce poartă cămașa tăiată în două peste piept și umeri — mi-au zis: „când ni-se rup cămășile pe piept, întoarcem partea de cătră umăr spre piept și o petecim; astfel o cămașă ne ține 5—6 ani“. Femeile rusnece poartă pălării de paie bărbătești, căci năfrâmi n'au din ce să-și cumpere...

„Rutenii n'au animale de casă, fiindcă nu pot să le țină. Locuri de pășuni nu posed pe aici decât Jidani, cari le ardează dela erar, și le subarândează numai cu zece prețuri. Pentru pășunatul unei vaci se plătește 15 fl.

și pe deasupra cinci zile de lucru Jidanului. Ca și pășunatul așa și pământul arător a ajuns cea mai mare parte în mâna Jidanilor, cari sug poporul fără cruțare...

Sărmanul popor e lipsit aici fără de ori-ce scut. Preoții li-s tot Unguri ori renegați maghiarisați, cari nu simțesc nici o durere față de poporul lor asuprit. Acești preoți vorbesc numai ungurește, pentru-că limba rutenă-rusească, Jidovii și Ungurii o țin mai pe jos de limba ungurească.

Lucru evident, că guvernul unguresc găsește bane toate mijloacele, care tind la stîrpirea națiunii rutenice din Ungaria.

Această națiune mai întâiu o aduc la sapă de lemn, pentru-că cu niște proletari isprăvești mai curînd decât cu un popor avut. Pe lângă aceea, astfel se mai pot câștiga și lucrători ieftini pentru Jidani, pe cari li poți folosi în toate părțile țerei în cas de lipsă, când muncitorii maghiari din pustele Ungariei se pun în grevă.

De aceea nu este permis ca să fie luminat acest popor, de aceea li-e frică pe acolo de niște agenți așa numiți „galițieni“.

SCRISORI.

Sărăcirea poporului.

Turda, Aprilie 1898.

Motto. Iancule... lasă Turda n'o prăda...

Cîntec popular.

Până-ce poporul român de sub poalele munților și din Câmpie va cânta doina Iancului, nu am temere să ajungă acest popor la soarta poporului rutenic, de care face amintire prețnita noastră *Foaia Poporului* din Dumineca trecută în primarticol, când zice: „De ce să ne ferim“. Bine și la înțeles să descrie acolo soarta tristă a Rutenilor, ajunși pradă speculanților jidovi, dar' la noi nu numai Jidovii sărăcesc poporul, ci și slujbașii. Să vezi planul drumurilor vicinale în comitatul Turda-Arieș, cari trebuie să le facă fiecare comună, te pune în uimire cum se poțeste atîta lucru în cinște dela popor; 3—4 săptămîni primăvara și toamna trebuie să lucre atît pâlmașul cât și cărașul la drum, că de nu îi globit. Dela so'găbirău es mereu executori se globească pentru arbori millenari, apoi cearcă drumurile în hotar și de-s călcate ori puțin arate gloabă, de nu-s hoarnele scoase afară până deasupra copecișului gloabă, biserica să fie globită nu știu, dar' știu că școala sub

cuvînt că nu e gata s'a globit. Am început de jos a descrie soarta poporului și a micilor proprietari, voind a arăta cum ajung la sapă de lemn, și guvernul totuși se laudă, că toate merg strună, e gata cu p'anul de a organiza administrația etc.

Șovinistul ministru Bánffy în vorbirea sa din 23 Martie în dieta țerei se laudă între aplause și strigări de „éj n“, că am astupat gura „agitatorilor“ naționalităților și am făcut de nu se mai pot înțelege unul cu altul, socialismul îl vo'u stîrpi cu foc și pucioasă! — Dar' că sărăcește poporul, talpa țerei, nici că-i pasă! Dacă stau lucrurile și în alte comitate ca la noi în comitatul Turda-Arieș, atunci nu avem ce aștepta la îmbunătățirea soartei poporului, căci dacă privești cum benchetuesc slujbașii de pe sate adunați Sâmbăta în Turda, vezi o ceată de oameni cu puțină carte, adunați din toată țeară ca să fie apăsători ai poporului și spre batjocura „legilor civile politico-bisericești“, să fie și conducători de matricule. Apoi acestia au menirea în viitor să-și dea părerea despre purtarea preotului, ca să capete plata din mila Mărilor lor. E de însemnat, că în comitatul nostru slujba de notar cercual nu se mai dă la Români, — aceasta a zis vicecomitele — care din dragoste de neam s'a împușcat în anii trecuți — că el nu mai suferă notari români. Aceasta am și ajuns-o, de pildă în *Cianul-mare* în locul bravului notar *Gregorie Pop* e un *Zaharias*, probabil Armean.

Înmulțindu-se în comitat notariatele, sînt puși vre-o doi Români, dar' numai până-ce vre-un chelner ori diner le va ocupa locul. În jurul Turdei așa stau treburile administrației, ear' în orașul Turda cu veste europeană, că aci s'au bombardat casele Românilor, Ungurașii cu toții sînt cei mai mari șoviniști, de ar sta să stingă pe Români.

Au văzut Ungurii că în Turda se ridică o școală română, gîndești că au călcat pe șerpe, sbiară și strigă în foaia „Aranyos vidéke“ zicînd, că Româniii își fac gimnasiu și noi Maghiarii stăm cu mâniile în stu, deci să întregim cu ajutorul statului gimnasiul, ceea-ce se și face.

Ungurii, se vede, nu voesc ca aste două neamuri de oameni se trăească în pace și liniște; ei urîsc pe Român căci să tem de el, dar' că bine fac, că-l prigonesc și huiduiesc, ne va arăta viitorul. Dumnezeu nu va lăsa pe poporul seu românesc.

X.

Țiganii la milleniu.

— Anecdotală —

de

Eman. Suciu.

(Urmare).

Plecarea Țiganilor la Pesta.

Dada 'n frunte-atunci cu alba
Sur, bătrân, ca un proroc,
Care nu știe zăbava —
Și-'n șerparul cel d'un cot,
Ba cu pipa ș'o căldare
Și cu petece-'n spinare
El plecă în drumul mare.

După dada comitetul,
Cei mai bătrîni căldărari,
Mai smeriți, mai învățați
Toți pe gloabe-'ncălecați.

Dup'aceia eată vine
Scilpicioasa nobilime,
Lăutari și făurari,
Lăcătari și lingurari,
Tot meșteri de hei mai mari.

După ei vine norodul
De credeai că urlă codrul,

Tot horînd, tot nech-zînd,
Tot sbierînd și tot cîntînd,
H hote! Doamne, minuni
De credeai că-s toți nebuni.

Dada numai 'mi-o călca
Și zimbă și rumega.

Dar' deodată ce gîndește:
Bate strășnic în cădare,
Suna dada, că poțeste
Pe spioni la întrebare.
Cât zici hop! cei opt spioni
Cari au fost la spionat
Au sosit. — Ear' acum dada
C'am șoptind 'i-a întrebare:

„D'apoi mîi copții dadii
„Cînd ați mers, cînd ați ajuns,
„N'ați luat cumva de seamă
„Soți de-ai mei nu s'au mai dus?“
Spionii: „Auleo! destui, pîrinte
„Da n'aiba să-i țină 'n minte:
„Unu-'i popă 'n Mișcreac
„L'ști pe R—u hăl buzat?“
„Altul ear' precum s'a spus
„E B. bu din Geoagiul-de-sus.

Dada: „Stați, pe hăsta nu-'l cunosc
„Spuneți numai, cum a fost?“

Spionii: „D'apoi popă știi cu barbă
„Și sucită, ca la țap,
„Și-'n nădragi, că cioreceii
„Acasă și 'i-a lăsat“.

Dada: „Hahaha! fîrtatu Barba
„Tot le ști cărnii cu naiba“.

Spionii: „Da să-'l vezi dado pe Ch—a
„Cum joacă coala la „ceardás“,
„Cum 'mi-'l sare, cum 'mi-'l suce
„De gîndești, că dracu-'l duce,
„Ear' încoace d-la Ch—a
„Joacă A—u „haloripa“,
„Și cu D—ga și T—uș
„Tot flămînzii din Lădămuș“.

„Apoi cu belcing la nas
„Am vîz't și din Chitighaz,
„Pe bătrînul T. Ș—dru
„Și pe Vasile M—ău,
„Duce-mi-'iar duhal rîu —
„Mai dai la naiba pîrinte
„Că ne mai vin ei în minte“.

Dada: „Nu, să-'i spuneți acum iute,
„C'aici nu umblă dispute!“

(Va urma.)

Ioan Popescu.

— Vezi ilustrația. —

Mulți din cetitorii acestei foi își vor aduce aminte de bărbatul, răposat înainte cu 6 ani, al cărui portret îl dăm aci, căci mulțora, cari până la 1892 au fost elevi ai seminarului »Andreian« din Sibiiu, le-a fost profesor.

Este portretul învățatului profesor seminarial *Ioan Popescu*. Născut la 1832 în Cața, după-ce a absolvat gimnasiul, a studiat teologia în Sibiiu, apoi 'și-a făcut învățătura mai înaltă la universitatea din Lipsca, în anii 1859—61. Întorcându-se acasă din Germania a fost în curând numit profesor la seminar, unde în decurs de 30 de ani a propovăduit tinerilor elevi adevărurile științei. Terenul plăcut al lui Popescu a fost *pedagogia* (adecă știința despre buna creștere a băieților în școală) și științele filosofice, având ca temei nestrămutat *moralitatea și religiozitatea*, cari după părerea lui sânt ținta educațiunii sau a bunei creșteri »acele încă — după cum zicea el — pe temeiul *credinței* în Christos, care de o parte singur e un ideal de moralitate și de altă parte singur a zis: Lăsați pruncii să vină la mine«.

Ioan Popescu.

Ioan Popescu a lucrat cu zel și în afară de catedra școlii, pe terenul cultural, bisericesc și școlar. A fost între altele protopop și asesor consistorial, membru la mai multe însoțiri culturale și școlare, a fost secretar al Asociațiunii, când a redactat doi ani foaia Asociațiunii »Transilvania«, apoi a fost în anii 1888—92 directorul școlii de fetețe a Asociațiunii etc.

A scris mai multe cărți pedagogice și școlare, între cari mai de preț este: *Compendiu de pedagogie și cu deosebire: Psihologia empirică, sau știința despre suflet*, care a fost bine apreciată și de străini.

Ioan Popescu a fost un excelent profesor, un apostol credincios al bisericii și școlii române. După o vieță plină de muncă pentru cultura română el a răposat în anul 1892, în vîrstă de 60 de ani.

PARTEA ECONOMICĂ.

OVĖSUL.

OvĖsul se mulțumește și cu pămînt mai slab, fie lutos, fie nĖsipos. Isbutește și într'o climă mai rece, unde alte bucate nu se fac.

Se cultivă mai cu seamă după plante de săpat, dar' și în țelină ruptă de nou, unde aduce bune roade. OvĖsul se seamănă prin Martie, de aceea locul trebuie

arat de cu toamnă sau peste iarnă, fiind timp potrivit, spre acest sfîrșit. Dacă din o pricină sau alta nu s'a putut sĖmĖna vr'un loc cu altă plantă mai potrivită până în Maiu, acela se poate sĖmĖna cu ovĖs, care, fiind ploi peste vară, ca să nu sufere de secetă, se desvoaltă și se coace bine.

SĖmĖnța se acopere cu grapa; ear' în pămînt nĖsipos, ușor, după-ce a rĖrĖsărit se calcă cu tăvălugul. Pe o hectarie se seamănă 2½ hectolitre.

Dela sĖmĖnat până la coacere îi trebuie 4—5 luni; deci el se coace mai tîrziu ca multe alte sĖmĖnături. După secere se lasă mai multe zile în clăi, pentru a se usca bine. Fiind timpul și locul potrivit de pe o hectarie se capĖtă 4—80 hectolitre de grăunțe.

OvĖsul e un nutreț foarte bun pentru cai; de el se îngrășe și devin sprinteni. Paietele de ovĖs încă sînt un nutreț aproape așa de bun pentru vite ca și cele de orz.

Prețul ovĖsului acum e foarte ridicat și de regulă se plătește bine; ear' luând în socotință, că el se face și în locuri mai slabe, unde alte plante n'ar aduce aproape nici un venit — ovĖsul este vrednic de mai multă atențiune din partea economilor noștri.

OvĖsul are două specii mai de frunte: *avena sativa* și *avena orientalis*. În timpul mai din urmă a început a se cultiva în mare măsură două feluri de ovĖs, cari dau roade foarte bune: *ovĖsul de Siberia* și cel de *Canada*.

SFECLELE.

În ani din urmă cucuruzul a avut preț atît de slab, încât și cei mai nepricepuți economi s'au pus pe gânduri, încuibându-li-se în minte părerea, că, zĖu, nu se plătește cultivarea lui. Și mulți s'au întrebat, oare nu e mod de a scoate venit mai mare din pămînt prin cultivarea altor plante?

Acestei întrebări s'a rĖspuns de mult în alte țeri și chiar și în unele părți ale patriei noastre, unde s'au înființat fabrici de zahar și unde oamenii s'au pus mai înadins pe creșterea vitelor de preț, mai ales pentru export (trimiterea în alte țeri). În astfel de locuri sfeclele, napii, rapița ș. a. au luat de mult locul cucuruzului, cultura lor rĖsplătind mai bine ostenele muncitorului.

A sosit deci timpul ca și noi să facem începutul pe calea bătută de alții, măcar acum, când vedem, că cu economia purtată după-cum ne-am pomenit din moștrămoși, în loc să mergem înainte, dăm îndĖrĖt ca racul.

Vom vorbi așadar' cu acest prilej despre sfecle, cari de bună seamă sînt cunoscute tuturor, deși nu după adevărata lor valoare.

În țerile mai calde sfeclele cresc sĖlbatic; prin cultură însă ele s'au schimbat foarte mult.

Sînt sfecle din cari se face zaharul și altele pentru nutreț (hrană). Ele se mai deosebesc după forma, mărimea și culoarea lor, după însușirea miezului și frunzelor.

Însușirile de căpetenie ale sfeclelor sînt: 1. Isbutesc într'un pămînt roditor, care nu sufere de umezeală; din contră luptă bine față de seceta îndelungată. 2. Aduc un venit mai mare ca ori-ce plantă de săpat — bine înțeles — într'un pămînt mănos. 3. Se pot bine ține până primăvara. 4. Nu le strică boalele și goangele. 5. Sînt un nutreț foarte bun pentru animale, îndeosebi pentru vacile cu lapte.

Sfeclele, conținînd multă apă, cer un loc liber, călduros și puțin umed. Unde grănelor de toamnă le merge bine, acolo se fac și sfeclele. Pămîntul nĖsipos și sărac, cel argilos și greu, locurile umede și rovinoase nu sînt bune pentru cultivarea sfeclelor.

Se seamănă după grăne de toamnă, ear' după ele încă se pot sĖmĖna astfel de grăne, mai bine însă de cele de vară sau plante păstăioase. Numai la al șeselea an se se cultive earăși sfecle pe același loc. Peste vară le strică mult mai tare umezeala, decât căldura și seceta. De cu toamnă le crește sfeclelor mai mult rădĖcinile.

Arătura până la 60 cm., cum se face cu plugul de abor, este cea mai potrivită.

Sfeclele sau se rĖsădesc sau se seamănă; cel mai bun și mai lesnicios este modul de a le rĖsădi. Spre acest sfîrșit se fac straturi cu gunoiu, așa numitele straturi calde, de unde apoi se rĖsădesc, tăinduli-se rădĖcinile pentru a rămăne de 30—36 cm. lungi, ear' frunzele încă se retează, lăsându-se numai cam de 8 cm.

Cele mai alese sfecle se fac, punĖndu-se pe coame, cari se trag cu plugul de săpat, și între brezde punĖnd gunoiu. Aceste coame se desfac și ele în două, netezindu-se puțin cu vălătucul și apoi în ceste din urmă rĖsădind sfeclele. Buruienile de printre rinduri se stîrlesc cu instrumentele de arăt, ear' cele dintre sfecle cu ajutorul sapei. Frunzele dela mijlocul sfeclei se nu se astupe cu pămînt; această urmare le nimicește. Se sapă de două-ori, în urmă adunănd țĖrină lângă ele cu chipul acesta ele vor conține mai mult zahar. SĖmĖnăndu-se când cu gunoirea pămîntului, ele se fac mai mari, dar' nu așa bune, ca sĖmĖnate fiind în anul al doilea după gunoie.

Aratul de toamna este cel mai priincios pentru sfecle. Depărtarea mai mică a rindurilor și peste tot depărtarea mai mică a sfeclelor una de alta este mult

mai bună. Prin aceasta roadele sînt și mai bogate și mai alese, conținînd mai mult zahăr.

Frunzele se nu li-se rupă, pînă după-ce sfecelele s'au copt, pentru-că prin aceasta suferă bunătaea lor.

Recoalta (scoaterea) sfeclilor se face în Septemvrie și Octomvrie. Cu cât se scot mai tîrziu, cu atît sînt mai coapte și au preț mai bun. Cu prilejul scosului se nu se taie, pentru-că ținîndu-le mai mult în această stare, se putrezesc.

Frunzele se nu se dee nici-cînd singure vitelor, ci amestecate cu paie sau fîn, pentru-că astfel pricinuesc urdinare.

Sfecelele se păstrează în vrafuri așezate pe pămînt; ele trebuie să fie bine scutite în contra umezelei și frigului, avînd mod de a umbla prin ele aerul. Păstrate fiind în pivnițe, peste fiecare pătură de sfeclă se așează o pătură de nêsip sau țerînă uscată.

Cu privire la sfecelele, menite spre a produce din ele sîmînță, e de a se ave în băgare de seamă următoarele: să fie de mărime mijlocii, deplin dezvoltate și nevătămăte, să aibă forma unui fus, cu puține rădăcini crescute în laturi și frunze tinere cât mai multe, cari se taie la vîrf, rîmînînd numai de 5 cm.

Sfecelele de sîmînță se pun primăvara într'un pămînt bine lucrat și gunoit, scutit în partea de mează-noapte și răsărit. Mai întăiu se fac găuri, cari să fie de câte 60 cm. una de alta, rîndurile să fie de 90 cm. departe și afunzimea gaurilor de 60—70 cm., în cari se răsădesc sfecelele. Cînd frunzele sînt bine crescute, pămîntul se sapă, trîgîndu-se mai tîrziu și țerînă în jurul lor.

Cătră sfîrșitul lui Iunie sfecelele încep a înflori, atunci se lasă numai vlăstările (eșiturile) cele mai bine dezvoltate, ear' după înflorire vîrfurile acestora se rup. Florile dedesupt dau sîmînța cea mai bună, care se coace în mod regulat. Sîmînța nu se coace deodată, din care pricină nici plantele nu se pot aduna în același timp; recoalta de obicei se începe în Septemvrie. Vlăstările tăiate se leagă în snopi mici, pentru a se mai usca, apoi se imblătesc, sîmînța se alege și se cerne. Sîmînța de 3—4 ani încă e bună de sîmînat.

Dintre sfecelele pentru nutremînt mai însemnate sînt: 1. Sfecla lungă roșie-negrie în forma unui corn de 20—60 cm. lungă. 2. Sfecla lungă cu miezul alb, galbin sau roșu. 3. Sfecla rotundă, albă, roșie, galbină și brunetă.

Dintre sfecelele de zahăr cele mai bune soiuri sînt: sfecla de Belgia, sfecla de Silesia, sfecla „Quedlenburg“, „Imperial“ și „Electoral“.

Sfecla, așa numită, roșie se folosește ca legumă pe seama oamenilor, cultivîndu-se în grădini.

Napii.

Mai în același fel ca sfecelele se cultivă și napii, cari și ei sînt de mai multe soiuri: 1. Napul mare galbin este de 2 $\frac{1}{2}$ chlgr. de greu. 2. Napul uriaș roș-mohorit de 3 $\frac{1}{2}$ chlgr. greu. 3. Napul alb. 4. Napul uriaș galbin, care ajunge pînă la o greutate de 7—8 chlgr.

Napii încă iubesc clima călduroasă, puțin umedă și pămîntul lutos. Se sîmînă în ogor, după trifoiu sau luțernă, răsădindu-se ca sfecelele sau sîmînîndu-se de-adreptul. Depărtarea lor să fie de 40 cm. Ei încă se sapă de două-ori, dar' nu e neapărat de lipsă să li-se tragă țerînă. Napilor le strică atît seceta prea mare, cât și umezeala din cale afară mare. Napii se pot ține pînă prin Ianuarie, așezați în pături subțiri în pivniți răcoase, ca să nu înghețe. Napii de sîmînță se pun în Aprilie.

Egalisarea (potrivirea) stupilor.

A potrivî sau egalisa stupii atîta însemnează, cât a face toți stupii într'o potrivă de buni. Lucrul acesta e foarte folositor și se face primăvara, în coșnițele mobile, fără a întimpina vr'o greutate sau vr'un neajuns.

Umplînd încă în Aprilie despărțemîntul de clocit, dela fiecare se ia câte un fagur cu albine și cu pui astupați, punîndu-se la un stup mijlociu, ear' în locul fagurului luat se pune un fagur măiestrit, sau faguri de albine lucrătoare, pe cari stuparul 'i-ar fi avînd în rezervă (grijiți). Umplînd și stupii mijlocii despărțemîntul de clocit, să ia și dela acestia câte un fagur, punîndu-se la cei mai slabi. Cu chipul acesta se ajută stupii foarte bine, pentru-că numărul albinelor dintr'un fagur, cu pui astupați și cu albinele de pe ei, se ridică la mii.

Și înmulțindu-se deodată numărul albinelor dintr'un stup cu 3—4 mii imprumutate dela altul, se face un spor de necrezut, încât pe tîmpul, cînd se începe roitul, toți stupii sînt buni și pot roi de timpuriu.

Stuparul să fie cu grije, ca stupii mai slabi se poată acoperi puii de pe fagurul, ce 'i-s'a dat, pentru-că rîmînînd descoperiți se pot răci și peri, stricînd astfel în loc de a ajuta.

În coșnițele de nuiele încă se fac încercări de ajutorare; dar' nu e chip și fel ca la cele mobile. Sub ele se pune seara sau dimineața tare de timpuriu un tăier cu miere, ear' cînd acesta e încărcat de albine, se scoate și se pune sub stupul mai slab, ce voim a-l ajuta. O parte din aceste albine și anume cele tinere, cari adecă n'au sburat încă pe afară, de regulă rîmîn în stapul unde le-am pus, imputerindu-l.

Legea muncitorilor agricoli.

În anul acesta a votat dieta din Budapesta o nouă lege, art. II. din 1898, în care se regulează raportul juridic între muncitorii agricoli (de cîmp) și între cei ce-'i primesc în lucru. Articolul acesta de lege s'a sancționat de Maiestatea Sa în 28 Ianuarie a. c.

Fie bun, fie rău, dar' e lege sancționată și e datorința noastră de a o cunoaște și ține. De aceea am aflat de lipsă a arêta în cele următoare ceva mai amănunțit cuprinsul ei, drept orientare pentru preoți, învățători și mulți cetitori economi ai foii noastre.

I. Cărticica de lucru.

Cel-ce vrea să între ca lucrător (nu servitor) agricol, trebuie să-'și scoată o *adeverință de muncitor* (cărticică de lucru) (munkás-igazolvány) (§. 1). Această cărticică o extradă primăria comunală oricărui o cere și anume *fără plată, fără timbru* (ștampel) (§. 2—4). Cel-ce-'și perde cărticica trebuie să-'și câștige altă (copie), pentru care trebuie să plătească o coroană în fondul de ajutorare comunal (§. 3 și 71). Cărticica aceasta trebuie să 'și-o câștige ori-ce lucrător, fie că vrea să lucre câteva zile, fie pe mai mult timp. Dacă o grijește, nu trebuie să o reînnoiască nici-cînd. Cine intră în lucru fără de această cărticică se pedepsește cu închisoare pînă la 15 zile și cu pedeapsă în bani pînă la o sută coroane (§. 61). Legea imputernicește pe ministrul de agricultură să scutească pe lucrătorii dintr'un comitat sau dintr'o pretură de câștigarea cărticicelor. Aceasta se face la cererea autorităților comitatense.

Cel-ce indeamnă pe cineva să nu se provadă cu cărticică, să pedepsește cu închisoare pînă la 60 zile și în bani pînă la patru sute coroane (§. 66).

Cărticica aceasta trebuie arêtată notarului, cînd lucrătorii încheie contract de muncă. În ea trebuie să inducă notarul numele celui-ce primește lucrătorii, felul, timpul și condițiile muncii (§. 14). Notarilor le este oprit de a face un contract, fără de a ave înainte-le cărticicele acestea (§. 16).

Hotărîrile acestea privesc și pe lucrătorii cu ziua, cari pot încheia și numai contract verbal (nu în scris) cu cel-ce-'i primește la lucru. Contractul acesta verbal are valoare înainte legii numai dacă zilerul are cărticica de lucru (§. 46). Cu încheierea contractului poate încredința zilerul și pe altcineva, numai atunci trebuie să-'i dea acestuia cărticica lui (§. 47).

Dacă se desface contractul din o parte ori alta, aceasta trebuie să se inducă în cărticică și lucrătorul e dator să 'și-o predea celui-ce 'l-au primit în lucru, ca să poată face asta (§. 28). Stă-

pânul, care nu îndeplinește cele cerute în §-ul acesta să pedepsește cu bani până la șese sute coroane, ear' lucrătorul cu închisoare până la 15 zile și în bani până la o sută coroane (§. 61). Tot în cărticică trebuie să inducă stăpânul și împlinirea lucrului din partea lucrătorului (§. 31). Stăpânul, care n'ar face asta, vine pedepsit în bani până la șese sute coroane (§. 60).

Dacă cere stăpânul cărticica, lucrătorul trebuie să 'i-o dea. Dacă 'i-o perde, trebuie să 'i câștige stăpânul alta (§. 48) și dacă nu o ar face, poate fi pedepsit cu bani până la 600 coroane (§. 60).

Cele-ce dă împrumut pe o cărticică de lucru ori o primește zălog, vine pedepsit cu 15 zile închisoare și în bani până la șese sute coroane (§. 64).

II. Contractul de lucru.

Contractul de lucru se poate încheia numai împlinind cele cerute în privința lui de legile țerei și de statutele municipiilor (comitat, etc.) (§. 6). De altminterlea notarilor le e oprită compunerea unui contract defectuos (§. 16). În contract trebuie statorite condițiunile lucrului pentru amândouă partidele cât se poate de amănunțit. În cas de proces merg cei-ce se cred neîndreptățiți la *primpretorul*, dacă e vorba de călcarea unei condițiuni statorite în contractul scris; dacă e vorba însă de condițiuni puse numai verbal, necuprinse în contract, trebuie să bată cale lungă a celorlalte judecătoria (§. 6).

Dacă se invoesc *amândouă* partidele să schimbe contractul, o pot face (§. 19).

Mai mulți lucrători pot face la același stăpân un contract comun. Dacă nu se spune în contractul acesta apriat, că nu stau buni unul pentru altul, se poate întâmpla, că stăpânul să încarce pe ceialalți păcatul soțului lor.

Contractul trebuie încheiat în fața primăriei din comuna, la care aparține stăpânul ori majoritatea lucrătorilor. Cu un contract încheiat într'alt loc nu poți purta proces la pretură (solgăbirăiat) (§. 8).

În contractele de seceriș trebuie să se spună, ce fel de bucate și câte, ori cât loc (câte jugere) au să se secere. Dacă stăpânul vrea să 'și secere cu servitorii lui o parte din holde, să se pună în contract, că ce fel de bucate și câte jugere vrea să secere, precum și că în care parte a hotărului (§. 9).

Plata pentru lucru se face în mai multe feluri. Ori se plătește în bani gata, ori o anumită cantitate de bucate, fân etc., ori apoi se iau procente (d. e. a zecea, a unsprezecea, a cincisprezecea claie etc., după-cum e învoiala). Dacă se face învoiala în procente, atunci trebuie să se spună în contract și aceea, că cât trebuie să plătească stăpânul în bani, dacă bucatele etc. s'ar fi stricat, fie prin eșirea

apelor, fie prin grindină (peatră), orice cantitate computată în chilogrami trebuie să dea (§. 10). Toate acestea trebuie cu deamăruntul statorite în contract. E bine să se spună și aceea, că ce fel de jugere se înțeleg, căci jugerul catastral are 1600 stânjini pătrați, cel unguresc numai 1200.

Legea nu oprește, ca muncitorul să iee *arvună* ori *anticipație* (o sumă din plată la începutul lucrului) dela stăpân. Dacă ar da arvuna aceasta îndărăt *după* subscrierea contractului, acesta totuși rămâne în valoare.

Stăpânul încă are drept să se asigure, că muncitorul îi va împlini lucrul, pentru care s'a legat. Aceasta se poate face ori așa, că lucrătorul depune o sumă de bani ori hârtii de valoare la primăria comunală, înaintea căreia s'a încheiat contractul, ori apoi stăpânul să întabulează pe casa ori moșia lucrătorului. Întabularea și destabilarea se face fără de a plăti timbre ori competențe (§. 12).

Contractul scris de notar în două exemplare, fiind de față încă un membru al primăriei, să cetește și explică din fir în pâr, apoi să subscrie de stăpân și lucrător, ori dacă nu știu scrie, pun degetul pe cruce. După subscrierea partidelor subscrie notarul și celalalt membru al primăriei în amândouă contractele, spunând totodată, că ele s'au cetit și explicat în prezența lor. Un exemplar îl capătă stăpânul, celalalt lucrătorul, ori dacă sunt mai mulți, încredințatul lor. Tot atunci se induce în cărticica de lucru numele stăpânului, felul, timpul și plata lucrului (§. 14).

Pentru contract *plătește stăpânul* o coroană, dacă numărul lucrătorilor nu trece peste 25, două coroane, dacă sunt mai mult ca 25 lucrători, trei coroane, dacă sunt peste 50 lucrători (§. 15).

Contractele acestea sunt libere de timbre și competențe.

Condițiunile statorite în contract trebuie împlinite din partea partidelor, pentru-că altminterlea cad cei-ce la calcă sub greutatea legii (§. 20).

(Va urma).

Sfaturi economice.

Ca se răsară bine sēmēnța de napi.

Se întâmplă adese-ori, că sēmēnța de napi răsare foarte rău, chiar și mai puțin de jumătate. Cercări repetite însă au dovedit, că este mod, și încă unul foarte lesnicios, pentru a înlătura acest rău: țivând adecă trei zile înainte de sēmēnat, sēmēnța într'un vas cu urină (pișat) stătută; ear' după scoaterea din această materie se seamănă cât mai îngrabă. Plantele din o astfel de sēmēnță răsar în curând și devin puternice și sănătoase.

Stîrpirea muschiului din fēnațe.

Unde locul e îngrășat, fie prin gunoie, fie că e bun dela natură, muschiul n'are ce căuta. Cu atât mai mult însă se năpustește asupra locurilor slabe, umede, sau prea supuse uscăciunii. Pentru stîrpirea lui mai mult ajută gunoiera din greu, și în cas de lipsă, abaterea apei de prisos. Bine ajută și grăparea cruciș-curmeziș cu grapa de muschiu, care scormonește pământul și smulge totodată și muschiul. Altă cale este, făcând o grămadă mare din pământ nēsipos sau chiar din nēsip mērunt. Peste ea se toarnă cât de desurină. Având și fărînă de gips pentru a presera cu ea grămada din când în când, ar fi și mai bine. Tot la o săptămână grămada se amestecă bărbătește și după o lună, mult 5 săptămâni, se duce și se împrăstie pe fēnațele năpădite de muschiu în grosime de 1—2 degete. Cu chipul acesta nēsipul înădușe muschiul, ear' urina din el îngrășe ierburile.

Pustiirea stelnițelor.

Unul din cele mai bune mijloace pentru pustiirea stelnițelor, la cari le mai zice și păduchi de lemn sau de părete, este „acidul acetic“, care se cumpără din apotecă și cu ajutorul unei proaște de sticlă se aruncă prin crepăturile părților și altor lucruri, în cari s'au încuibat stelnițele.

Pentru alungarea moliilor.

Împăturând în gazete: peptarele, cojoacele, căciulile, adecă hainele făcute din piei, apoi cele din lână, cum sunt covoarele, mesele, pânurile, postavurile ș. a., moliile le lasă neatînse. Eată deci un mijloc foarte efin pentru a scăpa de mari pagube, ce adesea le pricinuesc moliile.

Adăparea albinelor.

Albinele au lipsă și de apă; de aceea le vedem cu grămada pe locurile jilave în jurul fântanei, pe lângă bălți ș. a. Această lipsă le scoate primăvara și pe timp mai urt din coșniță, din care pricină se prăpădesc foarte multe, rămânând amorțite pe afară.

Pentru a împedeca acest rău li-se dă albinelor apă în coșniță; ceea-ce se poate face înmuind un burete (sponghe) în apă. Pentru coșnițele mobile e bine a cufunda o ramă cu fagur în apă curată și acesta a-'l așeza lângă ceialalți faguri în coșniță. Atât apa din fagur, cât și cea din sponghe trebuie schimbată adese-ori. În coșnițele mobile se mai adapă albinele și din anumite vase de sticlă întocmite anume.

Prinde bine albinelor în tot timpul un vas cu apă, pus cam 5 stânjini de parte de stupină și altul cu sare jilavă. Peste apă se pun paie sau o scândură găurită. Această apă se premeneste cât mai des.

Banca „Arieșana“ din Turda.

Despre banca „Arieșana“ din Turda ni-se trimit o scrisoare mai lungă, din care extragem următoarele:

Banca „Arieșana“ — scrie coresp. — există de 11 ani și în decursul acestui timp a corăspuns pe deplin scopului seu național, ridicându-ne vaza morală și materială.

Anume zic vaza morală, căci în locul cel mai de frunte al orașului Turda, în mijlocul pieței cumpărând „Arieșana“ în anul trecut un loc mare, a zidit anul acesta pe el, în cornul unei străde, cu frontul către piață, o casă frumoasă cu etaj, care ne face fală.

Revenind la adunarea generală din urmă am să vă comunic, că din profitul curat s'a dat acționarilor 4800 fl. cu 7% dividendă, fondului de rezervă 1539 fl. 1 cr., care s'a ridicat la suma de 18.355 fl. 6 cr., la care adăugându-se și fondul de pensiuie al oficialilor de 2255 fl. 53 cr., institutul dispune de un fond de rezervă de 20.610 fl. 59 cr.

Din suma votată pentru scopuri de binefacere de 169 fl. 49 cr. s'a dat o parte pentru zidirea școlii celei noue populare române, apoi spitalului comitatens 10 fl., ear' din ce a rămas s'au dat ajutoare mai mici spre scopuri culturale, s'a procurat „Enciclopedia Română“ etc.

La adunare au fost aleși în locul celor răposați sau abziși 4 membri noi în direcțiune, anume d-nii Iuliu Bardosy și Silvestru Moldovan din Sibiu, Paul Medan și Constantin Cothișel, paroch gr.-or.

Sperăm — încheie coresp. nostru — că sub noua direcțiune institutul va înainta tot mai mult, ceea-ce se poate foarte ușor de oare-ce „Arieșana“ dă 6% la deponenți de bani, void și prin aceasta a deda poporul la economisare prin depuneri, ear' de altă parte, dacă ar căpăta bani pe reescompt cu interese mai mici, ar pute scări procentele de împrumut, ceea-ce ar fi un mare bine pentru poporul nostru din aceste părți.

Știri economice.

„Timișana“. Ni-s'a trimis raportul anual și încheierea socoatelor institutului de credit și economii „Timișana“ din Timișoara. După-cum aflăm din raportul anual cetit și aprobat de adunarea gener. dela 22 Febr. a. e., „Timișana“ a realizat în cursul anului trecut foarte frumoase progrese aproape în toți ramii de operațiune. Capitalul social 280.000 fl. Depuneri spre fructificare la 31 Decembrie a. tr. 509.445 fl., mai mult cu 58.881 ca în anul de mai înainte. Din profitul curat de 34.505 fl. s'au împărțit 7% dividende și supradividende acționarilor (19.600 fl.), 7515 fl. fondului de rezervă general; 1500 fl. fondului de pensiuie; 1000 fl. pentru scopuri de binefacere. Cu finea anului trecut fondurile de rezervă ale institutului erau 43.324 fl.; fondul de pensiuie al funcționarilor 3100 fl. În urma decedării directorului executiv Ioan Suciu, a fost ales în locul dînsului ca director dl Paul Rotariu.

Lacurile de pe câmpie, în partea cea mai mare sînt o păgubitoare proprietate a locuitorilor din câmpia Ardealului. În anii din urmă și singura bunătate a lacurilor aceste — peștii, au început să se pustiească, de vreme-ce trestia s'a înmulțit și a schimbat lacurile în mocirle. Acum se vestește, că s'a alcătuit o societate pentru săcarea lacurilor

din comitatul Murș-Turda și Turda-Arieș. Acționarii acestei societăți sperază să-și reboifice spesele ce le vor ave cu săcarea lacurilor prin câștigul pământului humos și a raturilor ce se vor forma pe locurile, unde azi sînt lacurile-mocirle.

Școlile de meserii în România.

După datele publicate de inspectoratul școlilor ministerului agriculturii, iudustriei, negoțului și domeniilor, dela înființarea acestor școlii și până astăzi, mișcarea elevilor și absolvenților școlilor de meserii județene și comunale din România e pe scurt următoarea:

Școala județeană de meserii din Craiova a dat, dela 1871 până la 1898, ca absolvenți: 92 mecanici, 47 ferari, 9 turnători, 27 tîmplari, 5 lemnari și rotari, 10 sculptori în lemn, 5 strungari în lemn, sdecă în total 195 meseriași,

Școala județeană de meserii din Galați, dela 1875 până la 1898, a dat: 40 ferari, 55 mecanici, 23 stelari (tîmplari), 19 rotari, 6 cismari, 17 lăcătuși, sdecă în total 160 meseriași.

Școala județeană de meserii din Ploești, dela 1872 până la 1898, a dat: 70 ferari, 33 tîmplari, 12 sculptori în lemn, 14 strungari în lemn, 8 dogari și rotari, 12 tinichigii, sdecă în total 149 meseriași.

Școala județeană de meserii din Buciumi, jud. Iași, dela 1878 până la 1898, a dat: 25 butnari, 20 lemnari și rotari, 9 ferari, sdecă în total 54 meseriași.

Școala comunală de meserii din Roman, dela 1880 până la 1898, a dat: 22 cismari și 27 tîmplari, sdecă în total 49 meseriași.

Starea sîmînturilor. Vremea ploioasă de acum s'ajută foarte mult la îmbunătățirea sîmînturilor și aceasta ar fi și de dorit, căci abia este ținut în care starea sîmînturilor să fie întru toate îndestulitoare. Seceta îndelungată și mulțimea șoarecilor în multe părți au stricat sîmînturilor. Deși ploile reci și schimbate cu ninscare dela începutul primăverii au împuținat șoarecii, numai acum e nădejde să se pustiească partea cea mai mare a acestor stricăcioase animale.

Starea sîmînturilor în România este cât se poate de bună și promițtoare. Deasemenea și din alte state agricole sosesc în privința aceasta știri bune, afară de unele părți ale Statelor Unite și ale Rusiei, unde grăul a cam suferit din cauza înghețurilor din urmă. Scăderea prețurilor, ce s'a produs pe piețele americane, e resimțită și în România.

Teara-Noastră.

Descrierea Ardealului spre mează-noapte dela Murș de
de
Silvestru Moldovan.
(Urmare).

Portul Moșilor.

Portul Moșilor e simplu și nu are înfășoșarea frumoasă, încântătoare, ce o au porturile românești din cele mai multe părți ale Ardealului.

Bărbații poartă iarna căciuli, ear' vara au pălării mici, rotunde, dar' cu cât ne depărțăm de creștetul munților pe Arieș în jos, cu atât vedem purtându-se pălării mai mari. Cămeșile le sînt scurte și se poartă băgate în cioareci; singura lor podoabă sînt

niște figuri de ață albă, la guler și pe piept, dar' numai pe cusături. Odinioară Moșii aveau cămeși mai lungi, pe cari le purtau peste cioareci, ca în alte părți la Români. De vre-o 40—50 de ani încoace însă s'a schimbat portul și acum se poartă numai cămeși scurte. Peste cămașă poartă pieptar, împodobit pe piept cu flori; pieptarul se încheie de obicei subsuoară. Peste pieptar Moșii se îmbracă cu un vestmînt (căbat) din postav vînet sau suriu; la unii căbaturile nu au mâneci. Vara se poartă un fel de jiletcă cu mâneci, numită »măncar«, care e făcută din pînză albă. Locuitorii din Ponorel poartă țundre (sumane) scurte, din pînură albă, făcute după obiceiul vechiu cu clin. Vidrenii însă au căbaturi croite pe trup și făcute din pînură sură. Înainte cu 30—40 de ani, după cum spun bătrânii, se purtau sumane de lână neagră cu clin și împodobite cu o mulțime de șinoare albastre. La brău se încing cu șerpar, lat de 20—25 cm. și împodobit cu figuri; Moșii numesc acest șerpar »curea«. Cioarecii sînt de pînură albă, strîmți și tiviti cu postav vînet. În picioare Moșii încălță opinci fără gurgui, dar' poartă, mai cu seamă tinerii, și cisme. Odinioară cisme nu se purtau de loc, ci numai opinci, dar' atunci se foloseau peste ele, pe fluerul piciorului, tureci țucheiați.

Femeile poartă pe cap năfrâmi de boltă, cu cari se îmbrobodesc așa, încât li-se vîd puțin coșitele la urechi. Mai de mult se purtau învelitoare albe, legate sub barbă, cari acum nu se mai vîd decît rar, la unele femei bătrâne.

Cămeșa e cu guler, roșu sau negru; mînecele sînt largi și strînsela olaltă din jos de cot; cămașă e deosebită de poale și ajunge până în brău. Peste cămașă poartă pieptare scurte, cari se îmbumbă dinainte și sînt împodobite cu figuri. Peste pieptar și cămeșă se poartă și cojoace, ear' multe femei poartă țundre de pînură albă cu clin.

Poalele sînt de pînză de casă sau de jolj; dinainte au cătrîntă din stoffe fine, colorate, mai mult un fel de șurță, eară dinapoi cătrîntă de lână. Cătrîntele de dînderept la Vidra, Neagra și chiar și la Scărișoara și Albac sînt mai mult de culoare neagră, pe cînd la Cămpeni sînt de mai multe colori. În timpul mai nou însă, mai cu seamă în Cămpeni și jur, multe femei au început a părăsi portul original, purtînd rochii de cartoane sau de pîr.

Încălțămîntea e ca și la bărbați, opinci și cisme negre; peste opinci se poartă, mai cu seamă în vreme de iarnă și cioareci. Odinioară se purtau cisme roșii, ascuțite la vîrf; azi aceste au dispărut.

Portul fetelor e tot așa, ca și al femeilor, cu deosebire, că fetele nu poartă năfrâmi, ci umblă cu capul gol; mai departe fetele poartă cercei, și la grumazi mărgelile, pe cînd femeile nu obicinuesc a purta de aceste decît foarte rar. Ici-colea se mai observă, ca o rămășiță din portul vechiu al fetelor, căte o bertită și salbă.

În genere, pe cînd Moșii în cele mai multe manifestații ale vieții lor apar conservativi și păstrători de cele vechi, precum în ocupațiuni, datine și obiceiuri, limbă etc. în port ei au părăsit multe motive vechi, naționale și au primit altele mai noue. Din aceasta amestecătură se nasc uneori lucruri pocite și de ris d. e. cînd vedem pe vre-o Moață îmbrăcată cu rochie de boltă și în picioare cu opinci! (Va urma).

Învățați crucea!

Apel către învățătorii români.

Ne apropiem către finea secolului XIX. Vor întreba urmașii noștri, că ce fapte vrednice de urmat am făcut la finea acestui secol!

Că vom arăta lumii, că am fost învățători tinerelor odrasle, nu e ceva lucru mare, că și urmașii noștri vor face tot aceea, dar' cred că încă mai mult în ale învățământului decât noi, pentru-că lipsa de învățatură din an în an devine mai necesară, poporul mai deșteptat.

Noi suntem învățători populari. Cuvintele aceste au mare înțeles. Învățători populari nu însemnează numai învățători în școală, ci și afară de școală, între popor, luminându-l și dându-i povețe folositoare.

Un popor luminat și bine povățuit merge înainte, ține pas cu timpul în care trăim, la din contră dacă-l lăsăm în mâna sorței, rămâne îndrăgănit, degănerază.

Un învățător, care nu varsă lumină și învățatură neamului său, e inamic aceluia și e mai rău decât un păgân.

Noi am fost instruiți pe băncile preparandiale nu numai a învăța tinerimea în școală, ci și alte lucruri folositoare pentru popor; dar' eșind în viață câte și mai câte cunoștințe ne-am câștigat! Aceste cunoștințe se rămână neștiute de popor? Nu! de o sută de ori nu!

Să ne luminăm poporul, pentru-că pentru el străim.

Luminează poporul și-ți vei câștiga încrederea lui.

Românii noștri sânt economi; puțini, foarte puțini meseriași și comercianți. Peste tot zis, Românii noștri sânt strigători și-și câștigă cele de lipsă.

Una ti strică pe cei mai mulți — necruțarea. Ei câștigă, dar' nu știu griji de câștigul lor.

Dacă se ved cu bucate din destul, încep a vinde încă din bună vreme, ca să-și cumpere podoabe, zdrențe jidovești; da apoi câte și mai câte, fără de care ar pute să fie. Să adeverește zicala omului prădător:

„Mălaiu bem, mălaiu mâncăm,
Cu mălaiu ne îmbrăcăm“.

Când are bucate pe întrecute să face și sumeț, îl auzi horind în cârcimă:

„Cine mână plugul bine
Poate bea, că mai rămâne,
Cine mână plugul rău
Trece p'ingă fâgădău
Zicând, că e viaul rău“.

Fraților învățători! Să dedăm poporul la crucea. Dacă are bucate în abundență să-l luminăm că nu e bine să le mistuească pe toate nimicurile, ci să le păstreze pentru vremi mai rele, că bine ti va prinde.

Mălaiul să nu-l bea, ci să-l mănânce. A dat bunul Dumnezeu beutură foarte bună — apa și de aceea bea. Cu mălaiu nu se îmbracă, ci cu haine făcute de econoamele noastre. Mălaiul ce nu-l va bea și cu care nu se va îmbrăca, îl va afla în coș la cea vară și dacă va vedea că se arată roșdă, îl poate îmblăți și vinde pe bani, ear' banii li depună în cassa de păstrare, ca să aibă la ce să întinde în vremuri ca și aceste.

Plugarul sumeț din cârcimă într'aceste vremi stă și el smerit, pentru-că deși a mână plugul bine, abia i-s-a întors ceva peste sămânță. Acum îl vezi și pe el cu sacul subsoară după bucate. Dar' cu bani de ai lui? Pentru toată lumea. Ai sei i-a bent, horind

asa mândru; dar' cu bani din cassa de păstrare, căci el nu și-a pus deoparte, ca să aibă pe înainte vreme.

Iubiți colegi! Faceți un bine poporului nostru. Dădați-l la crucea. Ca să puteți face aceasta, întemeiați pretutindenea „Societăți de cumpătare“! Veneratul cler și inteligența noastră vă vor da bucuroși spriginul lor.

Numele vostru vor fi scrise pe paginile istoriei, ca a unor binefăcători ai poporului românesc.

Dorința mea cea mai ferbinte e, că așa să faceți!

Babșa, la 14 Aprilie st. n. 1898.

Gavriil Alușiu, învățător popular.

CRONICĂ.

Regina și războiul țărănesc. Cetim în ziarele bucureștene: M. S. Regina a binevoit a primi zilele trecute în audiență pe d-na Coralie Gatosky din Iași, care a arătat Săveranei mai multe țesături minunate lucrate de țărancele de pe moșia d-sale. M. S. Regina, foarte îndestulită a dat țăranceilor din Drăgănești, județul Iași, un războiu de țesut, făcut în școlile de meserii din capitală.

Multe dame române ar pute să învețe jubire pentru lucrările țărancelor dela Regina României.

Dr. Petru Cioran, răposat săptămânile trecute, după-cum aflăm, a lăsat mai multe danii în scopuri culturale, și anume: câte o sută (100 fl.) „Fondului bisericesc“, „Fondului Altarului“, „Fondului școlii“ și „Fondului meseriașilor“ din Rășinari.

Școala temniței. Aflăm cu plăcere, că învățătorul român George Chiș Micu, întemnițat în Cluj, pentru-că ar fi zis la o petrecere: „Trădească și cei de după ușile temnițelor!“, făcându-și osândă de două luni în temnița ordinară — a fost eliberat de curând.

Din acel prilej d' Micu a trimis „Tribunei“ o frumoasă scrisoare, în care zice între altele:

„Temnița nu m'a înfricat nici nu m'a slăbit în simțăminte, din contră, m'a oșelit. Omul numai în luptă și suferințe știe prețul vieții trecătoare“.

Eată școala temnițelor ungarești!

Dar școala. Ni-se scrie, că dl Vasilie Ignat, avocat și mare proprietar în Beiuș, a dăruit pentru școala comunei sale natale, Delani, un clopot în preț de 63 fl. Parochul Andreiu Pappalvai și învățătorul Petru Lázló îi exprimă pentru acest dar mulțumită în numele comunei întregi.

Un preot care își uită de sine. Lucruri triste ni-se comunică din comuna F. Tont (Bihor) despre preotul de acolo Gavriil Besan. Anume ni-se scrie, că numitul preot nu numai că nu-și împlineste afacerile preoțești cu vrednicie și după-cum se cuvine, ci și în lucrurile naționale să poartă foarte nevrednic, ear' pe învățătorul de acolo îl prigonește pentru-că cutează să-și arete simțămintele naționale pe față. La 11 Aprilie, de pe amvon a făcut poporul atent, ca să sërbeze acea zi, și însuși a fost la banchetul ce l-au dat Ungurii, și a banchetuit până în zori, ear' pe învățător l-a silit să nu țină școală cu pruncii, ca astfel să i-se dea mai mare cinste zilei de 11 Aprilie.

Nu ne vine a crede, că un preot întru atâta să-și uite de sine și de marea sa chemare, căci dacă în adevăr s'a dejosit la atâta, nu e vrednic decât de disprețul națiunii.

Monument lui Tudor Vladimirescu. Lui Tudor Vladimirescu, viteazul Român, care la 1821 a prins arma și a răsculat Țeara-Românească contra lipitorilor grecești, i-se va ridica în curând un monument, în Tirgu-Jului. Ministerul român de finanțe a trimis 30.000 lei primăriei din Tirgu-Jiu, ca să cumpere dela sculptorul Bălăcescu statua lui Tudor Vladimirescu.

Nenorocire grozavă în Roșia. În noaptea de 9 spre 10 Aprilie, o nenorocire grozavă i-a ajuns pe nefericiții locuitori din Roșia. Anume pentru minarea șteampurilor, cari zdrobesc petrele de aur ce se scot din băile de acolo, au făcut un lac săpat numit „lacul dela Țarina“. Lacul era așezat pe coasta unui munte, cuprinzând un teritor de un jugăr pătrat și mai bine. În el se conducea apa din izvoare și pârâie, apoi pe un cep uriaș se lăsa apa în un canal mare, de alungul căruia erau așezate șteampurile. Încă în anul trecut, în zidul și întărirea din jurul cepului, s'au observat mici crepături, dar' crepăturile au fost astupate. Să vede că repararea aceasta n'a fost trainică, căci în noaptea de 9 spre 10 l. c. apa cu un vuet asurzitor a spart zidul și întărirea de lângă cep, și în valuri mari și furioase a început a năvăli pe canal în jos, ducând cu sine toate șteampurile și grămezile de petri de aur de pe lângă șteampuri. Toți locuitorii spăriați au eșit la fața locului. Era un tablou sfâșietor de inimă cum nefericiții locuitori își frângeau mâinile și plângeau, văzând cum apa le duce șteampurile și petrele de aur strinse în decurs de luni întregi cu mare trudă, și cum rămân acum în cea mai mare lipsă. La 10 ore a început potopul de apă a se scurge din loc, și numai la 2 ore după miezul nopții a încetat, când lacul s'a golit cu totul. Cele 40 de șteampuri, care erau așezate acolo, toate au fost duse de apă. Numai petri de aur au fost duse de apă în preț de 40—50 de mii, și dacă mai socotim și prețul șteampurilor roinate, precum și spesele cu restaurarea din nou a lacului, pagubele sânt uriașe. Lipsa sërmanilor locuitori e grozavă. Sânt aduși la sapă de lemn, ne mai fiind în stare a-și face din nou șteampurile, mare parte din ei fiind oameni săraci, cărora aceste le erau unicul izvor de câștig, din cari se susțineau.

Despre nenorocirea din Roșia să mai scriu următoarele: Cât de mare mulțime de apă s'a putut scurge din lacul „Țarina“, care rupându-și gatul, a pricinuit grozavă catastrofă dela Roșia, ne putem face închipuire, că apa care nu s'a sbeut în pământ s'a scurs pe valea Abrudului în Argeș. Argeșul în urma acesteia s'a umflat și asemenea a eșit în mai multe locuri din alvie. Miseria bieților băieți din Roșia e grozavă. Prin jurul Roșiei se fac colecte pentru ajutorarea lor. Nu mai pot munci nimic și probabil nici că vor mai munci până în anul viitor.

Școli noue în România. Ministrul instrucției publice din România a hotărât ridicarea mai multor școli. Așa a hotărât să ridice șapte școli rurale în județul Tulcea. Ear' consiliul județean din Tulcea încă a hotărât să oblige 12 comune bogate să facă din fondurile lor câte o școală după modelul școlilor statului.

Demonstrații în contra limbii maghiare. În ziua de 11 Aprilie s'a ținut slujbă d-zeească în „cinstea zilei“, în biserica evanghelică din Nagy-Röcze, ai cărei credincioși sânt Slovaci. La serviciu era să se țină și o vorbire unghurească în spirit patriotic. Biserica s'a umplut ce e drept de creștini slovaci și slujba s'a început în limba slovacă. După slujbă preotul s'a urcat pe catedră și a voit să vorbească unghurește. Credincioșii slovaci la aceasta au părăsit cu toții biserica, rîzînd batjocoritor. Foile unghurești sânt supărate foc pe bravii Slovaci și provoacă judecătoria să poruească cercetare și să-i arunce în închisoare pe făcătorii „scandalului“.

Din Creta spre casă. În 12 a l. c. au plecat spre casă corpurile armatei austro-ungare, cari au fost trimise în Creta. Plecarea lor de pe insulă s'a făcut cu mari sărbări și între aclamațiunile populațiunii.

Várkonyi a fost prins. Faimosul agitator socialist Stefan Várkonyi, fost redactor al foii socialiste „Földmivelő“, fiind tras în judecată a fugit din Pesta, dar' a fost prins și arestat în Töök-Szt.-Mik'ós. El a fost adus la Budapesta înaintea curții cu jurați, unde 'i-se va pertracta procesul intentat pentru agitații socialiste.

Întrunire agricolă.

(Invitare).

Amăsurat invitării fruntașilor români din comuna Alțina (lângă Nocrich) am luat hotărîrea de a ține în această comună Joi, la 5 Maiu n. c. (Sft. George) o întrunire agricolă, la care se va discuta asupra cultivei vitelor și a pămîntului peste tot, cum și asupra însemnătății „Tovărășilor agricole“ și a „Însoțirilor de credit sătești sistem Raiffisen“.

Ne luăm voe a invita la această întrunire pe toți membrii și spriginitorii Reuniunii noastre. Începutul după serviciul divin. Sibiu, 21 Aprilie n. 1898.

Comitetul central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului.

D. Comșa,
preș.

V. Tordășianu,
secretar.

R Î S.

Țiganul și lupul.

Un Țigan înoptase seara pe un drum, depărțitor de sat. De nimica în lumea asta nu-i era trică, ca de lup: »De-i un hoț, el se mai iartă; de-i satana, îți faci cruce și se duce; ear' de-i lup, te-ai dus pe copcă!... Haulica, ce mai gură!... Fugi la dracu lupchitură!... Cam așa gândia Țiganul și fugia, de-i scăpărau călcăiele. În urma lui 'i se părea că vede o noaje întreagă de lupi, gata să-l ajungă.

Cum fugia el așa, numai să împedecă de o cioată și cade cu fața la pămînt: »Nuna!... Sic, pămînte, că te-ai sfîrșit!... poftim, Țigane, și mănâncă lup de-a gata acum!« zise el plin de groază și rămase mort pe loc!

G. P. S.

POSTA REDACȚIEI.

P. Dr. econ. Jancah. Scrie la librăria C. Müller în București; întreabă de preț și vei primi răspuns.

Abonent în Rediu. Cere informații dela: Direcțiunea școalei de agricultură din Herestrău (București).

Pentru redacție și editură responsabil: Andreiu Baltes. Proprietar: Pentru „Tipografia“ societate pe acțiuni: V. H. Dressnandt.

Fabrică de săpunuri fine în Orlat.

Nu e încă destul de cunoscut, că în țeara noastră este o fabrică, fabrica chimică a domnului [624] 6-42

Dr. H. Schielbach în Orlat,

care se ocupă cu fabricarea săpunului de toaletă și de parfumerii și produce numai marfă curată, care se poate compara cu ori-ce altă concurență. De aceea

e de mare preț

dacă p. t. publicul face o încercare și se convinge de bunătatea acestor fabricate. Săpunurile de toaletă sânt, în urma compoziției lor, foarte fine și binefăcătoare pentru piele. Se pot cumpăra din cele mai multe localuri de boltă ale Sibiului.

Pentru cei-ce se interesează e de însemnat, că la librăria „Tribunei“ este expusă pentru comercianții din afară o colecțiune de mustre de săpunuri dela Orlat.

Benzinul este liber de dare în aplicarea industrială și la economia de câmp!

Langen & Wolf,

fabrică de motori cu gaz

Viena, X., Laxenburgerstrasse 53,

recomandă renumitele în toată lumea

motore originale „Otto“

pentru gaz și benzin. Excelent de potrivite pentru ori-ce industrie. Cea mai mică consumație de gaz și material combustibil față cu alte construcțiuni.

Locomobile cu benzin „Otto“

recunoscută ca cea mai bună și mai ieftină putere motorică pentru ori-și-ce economie.

Nici mașinist, nici schintei, nici pericol de foc, totdeauna gata de pornit!

Desemnuri, prospecte și proiecte de spese gratis!

Representanți pentru Ardeal:

[900] 2-12

Theil & Freyler în Sibiu.

„ARIEȘANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII,

înființată de 11 ani

în Turda (Torda), comitatul Turda-Arieș (Aranyostorda).

1. Primește depuneri spre fructificare, atât dela particulari, cât și dela corporațiuni cu 6%, dacă banii depuși nu se scot în timp de un an, sau în timp și mai îndelungat, solvind în cazul acesta institutul și darea erarială după depuneri. Pentru depunerile făcute pe timp mai scurt sau nedeterminat încă se dau 6%, dar' darea erarială are să o solvească deponentul.

Depuneri până la suma de 100 fl. se pot ridica ori-când. Sume mai mari sânt de a se însinua spre abdicere prealabil și anumit, sume: dela 100 până la 500 fl. cu 15 zile, dela 500 până la 1000 fl. cu 30 zile, și dela 1000 până la 2000 fl. cu 45 zile înainte. Permițînd starea cassei, depunerile se răsplătesc îndată și fără abdicere. Depuneri și ridicări se pot face și prin postă și se resoală cu reîntoarcerea ei.

2. Acoardă credit pe lângă cambil și obligațiuni cu caventi.

3. Dă împrumuturi pe lângă siguranță ipototecară și pe efecte.

4. Acoardă credite fixe pe lângă intabulare pe realități și case.

5. Și cumpără spre scopul plasării efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

Turda, în 21 Aprilie 1898.

[1019] 1-60

În numele direcțiunii:

Iuliu Bardosy, președinte.

Ioan Mesaroș, vicepreședinte.

Călinarul săptămânei.

Zilele	Călinarul vechiu	Călin. nou	Soarele	
	Dum. a 2-a a Tomei, gl. 1, sft. 1.	răs.	ap.	
Dum.	12 C. Vas., E. Pariei	24 George	5 2	6 57
Luni	13 Muc. Artemon	25 Marcus	4 58	7 58
Marți	14 Păr. Martin	26 Clet	4 57	7 3
Merc.	15 I. Ap. Aristarch	27 Peregrin	4 55	7 5
Joi	16 S. Mța Agapia	28 Vitalis	4 53	7 7
Vineri	17 Cuv. Simion	29 Petor M.	4 51	7 9
Sâmb.	18 Cuv. Ioan	30 Catari	4 50	7 10

La concurență!

Cea dintâiu magazie de mașini de cusut
a lui

Aureliu Simonetti
în Seliște.

Cele mai bune fabricate, prețurile cât se
poate mai moderate, se primește ori ce fel
de **reparaturi, servioiu prompt.**

Cu stimă

[1025] 1—5

Aureliu Simonetti.

Mașini se dau și în rate.

Lucru durabil, solid și elegant.

Sibiiu, strada Măcelarilor nr. 37.

Subscrisul am onoare a aduce la cunoștință on. public, că
în lucrătoarea mea de păpușărie efectuesc tot felul de
încălțăminte pentru domni, dame și copii, precum și tot
felul de reparaturi cu prețurile cele mai moderate;
oferesc totodată spre mulțumirea tuturor **marfă solidă și
prompt executată.**

Atrag atențiunea on. public, că m'am hotărît — de aci încolo
— a cerceta toate tirgurile de țeară din Ardeal, servind cu lucru
bun și durabil executat în lucrătoarea-mi proprie, ear'
nu marfă de prin fabrici, precum fac mulți alții.

Recomandându-mă spriginului binevoitor sum

Sibiiu, în Aprilie 1898

cu distinsă stimă

Constantin Dragoș,

măiestru pantofar.

[888] 8—12

Comandele se efectuesc iute.

Prețurile cele mai ieftine.

Marfă gata și materialul oel mai bun.

PUBLICAȚIUNE.

Prin aceasta se aduce la cunoștința publică, că după-ce în **minister r. ung. de finanțe** prin organele sale de
controlă a îndeplinit revisiunea losurilor de clasa I. a loteriei de cl. II. reg. ung. privilegiate, losurile s'au predat colecturilor
principale pentru vânzarea mai departe.

Planul de sortare aprobat de înaltul **minister reg. de finanțe** prin aceasta se publică.

Planul loteriei de clasa II. reg. ung. priv.

100.000 losuri, 50.000 câștiguri.

CLASA I. Depunere 12 cor. Tragerea în 11 și 12 Maiu 1898.		CLASA II. Depunere 20 cor. Tragerea în 7 și 8 Iunie 1898.		CLASA III. Depunere 32 cor. Tragerea în 6 și 7 Iulie 1898.		CLASA VI. Depunere 24 cor. Tragerea din 14 Septembrie până 13 Octombrie 1898.			
Câștiguri	Coroane	Câștiguri	Coroane	Câștiguri	Coroane	<p>Cel mai mare câștig în cas de noroc</p> <p>Coroane</p> <p>1,000.000</p> <p>(Un milion)</p>			
1 à	60000	1 à	70000	1 à	80000				
1 à	20000	1 à	25000	1 à	30000				
1 à	10000	1 à	10000	1 à	20000				
1 à	5000	1 à	5000	1 à	15000				
3 à	2000 6000	3 à	3000 9000	3 à	10000 30000				
5 à	1000 5000	5 à	2000 10000	5 à	5000 25000				
8 à	500 4000	8 à	1000 8000	8 à	2000 16000				
30 à	300 9000	20 à	500 10000	10 à	1000 10000				
50 à	100 5000	60 à	300 18000	70 à	500 35000				
2900 à	40 116000	3900 à	80 312000	4900 à	130 637000	<p>Cel din urmă câștigător din acestea 480 de câștiguri câștigă premiul</p>			
3000 câșt.	cor. 240000	4000 câșt.	cor. 478000	5000 câșt.	cor. 898000				
CLASA IV. Depunere 40 cor. Tragerea în 3 și 4 August 1898.		CLASA V. Depunere 32 cor. Tragerea în 24 și 25 August 1898.							
Câștiguri	Coroane	Câștiguri	Coroane						
1 à	90000	1 à	100000						
1 à	30000	1 à	30000						
1 à	20000	1 à	20000						
1 à	15000	1 à	15000						
3 à	10000 30000	3 à	10000 30000						
5 à	5000 25000	5 à	5000 25000						
8 à	2000 16000	8 à	2000 16000						
10 à	1000 10000	10 à	1000 10000						
70 à	500 35000	70 à	500 35000						
3900 à	170 663000	3900 à	200 780000						
4000 câșt.	cor. 934000	4000 câșt.	cor. 1061000						
						<p>30000 câștig și premiu cor. 9550000</p>			

Pentru tragerea cl. I. care se va întempla publice în 11 și 12 Maiu anul curent în prezența **autorității de con-**
trolă reg. ung. și a unui notar regesc în salele redutei, se pot căpeta losuri la toate colecturile loteriei de clasă reg. ung. priv.

Budapesta, 15 Aprilie 1898.

Direcțiunea lot. de clasă reg. ung. priv!

Lónyay

Hazay.

Două cărți folositoare

pentru țeranul român

au apărut tocmai și se află de vânzare în
 librăria „Tipografia“, societate pe acțiuni,
 Sibiu, strada Poplăcii 15:

INDREPTAR PRACTIC IN ECONOMIA RURALĂ

compus de
 cel 12 preoți întemnițați în Cluj.

Prețul 1 fl. v. a.

COMASĂRILE

de
 Elia Dopp.

Prețul 40 cr. v. a.

Pentru porto postal câte 5 cr. mai mult.

A apărut la

„Tipografia“, soc. pe acțiuni în Sibiu

Cartea Stuparilor săteni

de
 Romul Simu, învățator.

Cu mai multe ilustrațiuni în text.

Editura și proprietatea

„Reuniunii rom. de agricultură din comitatul Sibiului“

Prețul 35 cr. plus portul postal.

Reuniunea agricolă prin edarea acestei
 cărți folositoare a umplut un gol adânc simțit
 în literatura stupăritului. Broșura este scrisă
 de un fruntaș învățator, stupar priceput. Ea
 tratează pe scurt tot de ce are trebuință un
 stupar. Se recomandă cu deosebire ca premii
 pentru școlărele noastre de tot soiul.

Se vinde la

„Tipografia“,
 societate pe acțiuni în Sibiu.

Mijloc dietetic, cosmetic, vechiu probat, (frecare) pentru întărirea
 și înviorarea nervilor și muschilor corpului omenesc.

Fluidul Kwizda marca șerpe (fluid pentru turiști).

Folosit cu succes de turiști, bicicliști și călăreți pentru întărirea și
 restaurare după tururi mai mari.

Prețul $\frac{1}{2}$ butelie 1 fl., $\frac{1}{4}$ butelie 60 cr.

[1182] 39—40

Se poate procura dela toate farmaciile.

Deposit principal: Kreisapotecă, Korneuburg,
 lângă Viena.

Adese-ori premiat.

Pivnița Mönchhof

cu renume din anul 1884 cu ocazia marilor sărbări populare în
 amintirea migrațiunii Sașilor înainte de șapte sute de ani

oferă

bune vinuri de masă ardelenesti și de Magyarad:

Vin bun de masă ardelenes	40 cr.
„ „ „ „ „	46 „
Rhein-Risling din pivnițele baronului Szentkereszty	70 „
Pinogris	70 „
Mädchentraube, dela Bläjel din 1889	80 „
Bika-vér ales, roșu	80 „
Oporto din pivnița baronului Szentkereszty	60 „
Transport din străinătate	1 fl. 20 „
Transport din Ardeal	80 „
Malaga spaniol veritabil, foarte fin	2 fl. — „

Mai departe toate soiurile vin de sticle din țeară și străinătate.

Afară de casă costă cel de 40 numai 36 cr.

Vânzătorii în oraș și mai ales la țeară

capătă cu preț moderat. [886] 6—6

Bun oțet de vin pro litru 30 cr.

Ludwig Fronius, negustor de vinuri, Sibiu.

Adese-ori premiat.

Fabrică de casse.

Subscrisul îmi iau voie a face atent p. t. pu-
 blicul meu la

cassele sigure de foc și spargere,

cari se fac în fabrica mea. La mine se fac casse
 numai din material bun și tare. De aceea rog cu
 deosebire on. public, care caută casse, să binevoască
 a fi cu atențiune în lista prețurilor la greutatea și
 măsura indicată pentru-ca privindu-le numai pe din-
 afară se nu cufunde cu alte casse ce obvin în co-
 merciu, făcute din material slab și ușor.

În fabrica mea se pregătesc (la comandă, după
 măsură, cu prețuri ieftine) casse și tresort — e pan-
 terate din oțel absolut imposibile de a le găuri.

Pentru biserici și comune casse după înțelegere cu plătire în rate.

Lista prețurilor gratis și franco

Instalare de lumină Atycelen.

Gustav Moess,

[480] 9—

fabrică de casse în Sibiu,

strada Poplăcii-mare Nr. 8.